

Casanova: tussen Mythe en Verlichting

Beschrijving

Over Casanova zijn veel verhalen bekend, maar is 250 jaar later duidelijk geworden wat er echt waar is?

Ik ben op onderzoek gegaan.

Wie was Casanova echt?

Giacomo Girolamo Casanova werd op 2 april 1725 geboren in VenetiÃ«, in een gezin van rondreizende acteurs (*Gaetano Casanova* en *Zanetta Farussi*). Zijn leven speelde zich af in vrijwel heel Europa: van Londen tot Constantinopel en van Parijs tot Sint-Petersburg.

Hij was achtereenvolgens â?? en soms tegelijkertijd:

- schrijver en memoirist
- diplomatiek agent
- gokker en financieel avonturier
- alchemist en vrijmetselaar
- violist
- spion in dienst van VenetiÃ«
- bibliothecaris aan het eind van zijn leven

De reputatie van â??grootste verleider aller tijdenâ?• is maar Ã©Ã©n laag van een buitengewoon veelzijdig bestaan.

De historische context

Casanova leefde in de **achttiende eeuw**, en dat is het tijdperk van:

- de Verlichting¹
- opkomend rationalisme
- aristocratische hofcultuur

-
- bloeiende salons
 - maar ook censuur, inquisitie en sociale ongelijkheid

Venetië was toen een stad van vrijheid, carnaval en erotiek én van spionage en strenge morele controle. En het is precies die spanning die het decor van zijn leven vormde, en waar hij de inspiratie voor zijn meesterwerk (â€œ*Histoire de ma vie*â€œ) uit haalde.

Studie en vroege loopbaan

- Hij was korte tijd geestelijke (abbé).
- Hij studeerde rechten aan de **Universiteit van Padua**.
- Hij werkte als violist in een Venetiaans theater.

Zijn meesterwerk: *Histoire de ma vie*

Alles wat we nu over Casanova denken te weten, komt vooral uit wat hij zelf opschreef in de meer dan 3.500 pagina's van zijn memoires: ***Histoire de ma vie***.

Dit werk is van alles wat:

- een autobiografie
- een reisverslag
- een zedenroman
- een filosofisch portret van de 18e eeuw
- een psychologische zelfanalyse

Uniek eraan is de toon, want die is openhartig, ironisch, intelligent en vaak verrassend modern. Casanova beschrijft niet alleen zijn diverse liefdesavonturen, maar ook:

- zijn gesprekken met *Voltaire*, *Rousseau*, *Catharina de Grote*, *Clemens XIII*, *Mozart* en *Frederik de Grote*
- de werking van goktafels
- de medische praktijken
- de politiek en diplomatie
- het dagelijks leven van gewone mensen

Hierdoor beschouwen historici dit werk als een van de belangrijkste bronnen over (het leven in) de Europese Verlichting dan wel 18^e eeuw.

Paus Clemens XIII was zo gecharmeerd van de jonge avonturier dat hij Casanova in 1760 tot ridder in de *Orde van de Gulden Spoor* verheef. Sindsdien bediende hij zich vaak van de titel â€œ*chevalier*â€œ.

Zijn memoires breken vrij plotseling af in het *Triëst* van 1774. Het is onbekend en onduidelijk of het restant misschien wel geschreven maar verloren is gegaan.

Giacomo Casanova

The Memoirs
of
Casanova

De ontsnapping uit de Loden Kamer

Het beroemdste feit uit zijn leven is dat hij in 1755 opgesloten werd in de beruchte **Piombi** (Loden Kamers) in het *Dogepaleis* nadat hij werd gearresteerd door de Venetiaanse inquisitie. Hij werd beschuldigd van libertinisme², atheïsme, occultisme en vrijmetselarij³.

Een jaar later wist hij op spectaculaire wijze te ontsnappen via het dak. Dit maakte hem in heel Europa beroemd en zijn latere carrière als reizend avonturier begon hier.

Casanova: de verleider

Casanova is voor de meeste mensen bekend als een grote kunstenaar op het gebied van het verleiden van vrouwen van diverse sociale status. Hij wordt gezien als een ongeremde rokkenjager en manipulator.

Zelf zag en beschreef hij dat anders. De relaties die hij had waren volgens hem gebaseerd op **wederzijdse instemming**. Veel van zijn "slachtoffers" stonden sociaal in hoger aanzien dan hij. Dus hij vond zichzelf geen cynische jager, maar een hedonistische romanticus.

Voor Casanova was liefde een kunst van gesprek en verbeelding. Hij zag verleiding als spel, niet als verovering.

Casanova: de intellectueel

Het is veel minder bekend dat hij:

- een sciencefictionroman (*Icosameron*) schreef
- Homerus vertaalde in het Italiaans
- wis- en geneeskunde bestudeerde
- een Vrijmetselaar was
- met de groten van zijn tijd correspondeerde
- een overtuigd aanhanger van de Verlichting was

Een typisch achttiende-eeuwse geest vol tegenstrijdigheden.

Casanova: de reiziger

Zijn vele reizen zijn aantoonbaar juist. Hij deed de volgende landen aan:

- Frankrijk (hij speelde een rol in de oprichting van een staatsloterij)
- Engeland
- Duitsland
- Zwitserland
- Rusland
- Polen

-
- Spanje
 - Oostenrijk
 - Bohemen

Zijn laatste jaren

De ironie van het lot wil dat hij als eeuwige reiziger eindigde als **bibliothecaris** op **kasteel Dux (Duchcov)** in Bohemen (nu Tsjechië). Daar voltooide hij zijn memoires, eenzaam en ziek. Hij stierf op 4 juni 1798 aan een blaasaandoening..

De mythes

Rondom zijn persoon zijn veel verhalen (van hemzelf!) die wellicht overdreven zijn en bij dragen aan de mythe Casanova. De volgende zijn niet weersproken, maar komen vooral uit zijn eigen relaas.

- De meeste liefdesaffaires
- Gesprekken met prominente figuren
- Zijn alchemistische experimenten
- Zijn rol als geheim agent
- Specifieke details van gokavonturen

Historici beschouwen deze als **plausibel maar niet volledig verifieerbaar**.

Literaire overdrijving en zelfmythologisering

Hier wordt het terrein literair en de feiten zijn opgehaald uit zijn eigen memoires:

1. Het aantal veroveringen

Er circuleren diverse aantallen, maar er bestaat geen objectieve telling. Casanova noteerde ongeveer 130 relaties in zijn memoires, maar dit kan zowel een selectie als een overdreven dramatisering zijn.

2. Zijn intellectuele invloed

Hij presenteert zichzelf soms als:

- een cultureel bemiddelaar van grote ideeën
- een diplomatieke spilfiguur

In werkelijkheid was hij meestal:

- een randfiguur in grote gebeurtenissen
- een opportunistische tussenpersoon

3. Dramatische scènes

Veel van de door hem beschreven ontmoetingen bevatten:

- perfect getimedede dialogen
- een theatrale spanning
- een morele climax

Dat verraadt een literaire constructie. Zijn memoires zijn zorgvuldig gecomponeerd, en geen ruwe dagboeknotities.

4. Zelfbeeld als universele verleider

De mythe van *Casanova als archetype van mannelijke verovering* is vooral 19e-eeuwse projectie. In werkelijkheid waren zijn relaties vaak langdurig en wederkerig. Uit zijn memoires spreekt vaak onzekerheid en afhankelijkheid en is hij vaak emotioneel betrokken.

¹ **De Verlichting** of Eeuw van de Rede was een cultureel-filosofische en intellectuele stroming in Europa, die ruwweg samenviel met de 18e eeuw. Er vormde zich een culturele beweging van intellectuelen, die zich ten doel stelde het gebruik van de rede en het filosoferen te bevorderen. De rede gaat slechts af op feiten, hoe verborgen die ook zijn. De Verlichting stond voor de bevordering van de wetenschap en van intellectuele uitwisseling. De propagandisten ervan bestreden het bijgeloof, obscurantisme, misbruik van recht in kerk en staat, intolerantie en kwamen op voor zekere grondrechten.

² **Libertinisme** is een levensfilosofie die absolute individuele vrijheid voorstaat. Een libertijn wordt ook wel een vrijgeest genoemd.

³ De **Vrijmetselarij** is een georganiseerd verband van individuen dat er naar streeft door middel van een specifiek symbolisch begrippenkader; volgens het procedé van systematische inwijding van haar leden; methodisch; elke individuele vrijmetselaar, elke individuele mens naar eigen inzicht te verbeteren met als einddoel het scheppen van een betere mens als onderdeel van een betere samenleving in het hier en het nu.

De leden worden vrijmetselaren (vrijmetselaars) (Engels: *freemasons*) of *maçons* genoemd. Ze spreken elkaar aan met broeder of zuster. Het is een genootschap met rituelen en is wereldwijd verspreid.

De vrijmetselarij was oorspronkelijk uitsluitend toegankelijk voor mannen, maar sinds de negentiende eeuw bestaan er ook gemengde en exclusief vrouwelijke loges. Er zijn aanwijzingen dat ook al in de late achttiende eeuw vrouwenloges hebben bestaan.

In 1978 schatte de Encyclopædia Britannica het totale aantal leden wereldwijd op zo'n 5,9 miljoen, waarvan 4 miljoen in de Verenigde Staten en 1 miljoen op de Britse Eilanden.

Datum aangemaakt

2026/02/12